

آنچه در مجلس به انتظار طرح و تصویب نشسته است

لایحه مبارزه با جرم پول شوئی

اشاره

در خرداد ماه سال ۸۲ سمیناری با همکاری ارگانهای مختلف قضایی و دولتی در دانشگاه شیراز به منظور بررسی لایحه پول شوئی تشکیل گردید. رئیس قوه قضائیه و رئیس کل دادگستری استان تهران و تعدادی از اساتید دانشگاه‌ها از جمله سخنرانان این نشست علمی بودند. پس از ذکر لایحه گزارشی از این مراسم تقدیم می‌گردد آنچه می‌خوانید متن لایحه‌ای است که اینک در مجلس شورای اسلامی، در انتظار طرح و تصویب است:

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای کروی - ریاست محترم مجلس شورای اسلامی
لایحه مبارزه با پول شوئی که بنا به پیشنهاد وزارت اقتصاد و دارائی در جلسه مورخ ۱۳۸۱/۶/۲۷ هیأت وزیران با قید یک فوریت به تصویب رسیده است، جهت طی تشریفات قانونی به پیوست تقدیم می‌گردد.

سید محمد خاتمی - رئیس جمهور

مقدمه توجیهی

- با عنایت به لزوم جلوگیری از تبدیل یا تغییر یا نقل و انتقال یا پذیرش یا تملک دارائی‌ها با منشأ غیر قانونی.
- نظر به آثار منفی فرآیند پول شوئی بر اقتصاد ملی از جمله تأثیر بر سیاست‌های توسعه، ایجاد ناپایداری در وضعیت اقتصادی و خروج سرمایه.
- با توجه به ضرورت نظارت موثر و کارا تر بر گردش پول و کالا، ارتقاء سطح شفافیت و انضباط مالی در اقتصاد کشور؛
- به منظور اتخاذ فرآیندی منسجم در مبارزه با جرم پول شوئی و برای رفع مشکلات، نیازها و خلاء قانونی مربوط و در راستای حمایت از هرگونه فعالیت اقتصادی سالم، لایحه پول شوئی جهت تشریفات قانونی تقدیم می‌شود:
- لایحه مبارزه با پول شوئی
- ماده ۱- جرم پول شوئی عبارت است از هرگونه

با کارکنان مجرم، نسبت به دارائی‌ها جزای نقدی متعلقه مسؤولیت دارد.

تبصره ۴- کیفر معاون جرم، جزای نقدی معادل یک دهم تا یک پنجم ارزش دارائی با منشأ غیر قانونی می‌باشد.

تبصره ۵- در موارد فوق، در صورت تکرار جرم، مرتکب علاوه بر ضبط دارائی و منافع مطابق این ماده در مرتبه اول به دو برابر جزای نقدی یاد شده و در مرتبه دوم به بعد، برای هر مورد به سه برابر آن محکوم خواهد شد.

ماده ۴- هر شخص که عالماً و عامداً برای کمک یا تسهیل جرم پول شوئی مرتکب موارد ذیل شود در حکم معاون جرم محسوب و به مجازات محکوم می‌گردد:

الف - عدم ارائه اطلاعاتی که بر حسب وظایف قانونی یا حرفه‌ای خود از دارائی‌های موضوع تبصره ماده ۱ کسب می‌کنند به مراجع صلاحیت دار قانونی.

ب) ارائه هر گونه اطلاعات غیر واقعی به مأموران دولتی یا سایر مراجع و اشخاص ذیصلاح قانونی.

پ) انجام اقدامات اداری، مانند ثبت در ادارات ثبت اسناد و املاک، دفاتر اسناد رسمی و شهرداری‌ها و عملیات بانکی در بانک‌ها، مؤسسات مالی و اعتباری و صندوق‌های قرض الحسنه.

ت) افشای اطلاعات به دست آمده در جریان مبارزه با پول شوئی توسط مأموران دولتی و سایر اشخاص

تبدیل یا تغییر، نقل و انتقال یا پذیرش یا تملک دارائی با منشأ غیر قانونی، به طور عمدی و با علم به آن برای قانونی جلوه دادن دارائی یاد شده.

تبصره - دارائی با منشأ غیر قانونی: وجوه یا اموال یا منافع است که از طریق فعالیت‌های مجرمانه از قبیل ارتشأ، اختلاس، تبانی در معاملات دولتی، کلاهبرداری، فرار مالیاتی، قاچاق کالا و ارز، فحشاء، قمار، قاچاق مواد مخدر، ربا و سرقت کسب شده باشد.

ماده ۲- در مورد جرائم منشأ دارائی‌های یاد شده، مرتکب به مجازات مقرر در قوانین مربوط محکوم خواهد شد.

ماده ۳- اشخاصی که مرتکب جرم پول شوئی می‌شوند (اعم از مباشر یا شریک)، علاوه بر ضبط دارائی با منشأ غیر قانونی (در صورت نبود اصل، به بهای آن) و منافع حاصل از آن، به جزای نقدی معادل یک چهارم ارزش دارائی مذکور محکوم می‌شوند.

تبصره ۱- اعمال مجازات ضبط، منوط به عدم پیش بینی آن در قوانین مربوط به جرائم منشأ دارائی‌های یاد شده می‌باشد.

تبصره ۲- چنانچه رد دارائی ضبط شده به صاحب حق در قوانین مربوط مقرر باشد، وفق آن اقدام می‌گردد.

تبصره ۳- هر گاه کارکنان شخص حقوقی، مرتکب جرم پول شوئی شوند و شخص حقوقی از منافع حاصل از جرم مذکور منتفع شده باشد، این شخص متضامناً

بین می رود، چون باید زمینه های ایجاد این پدیده را از بین برد.

رئیس قوه قضائیه ادامه داد: بسیاری از مقررات و قوانین ایران به ویژه در مسائل بانکی و اقتصادی بستر و زمینه ساز پول شویی است. به طوری که امروز بسیاری از افراد به سمت دلال و سوبسید بازی، قاچاق و... می روند. متأسفانه در این لایحه که به مجلس تقدیم شده، در زمینه از بین بردن بستر و زمینه های ایجاد پول شویی، موارد لازم در نظر گرفته نشده است. رئیس قوه قضائیه اعلام کرد: «کشور ایران از لحاظ پیدایش و توسعه پول شویی، از آسیب پذیرترین کشورهاست. چون در مسیر قاچاق مواد مخدر و بسیاری مسائل دیگر قرار دارد که در این جا نمی خواهیم درباره آنها چیزی بگوییم، اما بسیاری از کارشناسان از آن خبر دارند.»

به گفته هاشمی شاهرودی، اگر لایحه مبارزه با پول شویی به درستی تنظیم نشود، در زمینه گسترش پول شویی با مشکلات زیاد مواجه خواهیم بود. وی جرم پول شویی را به دلیل حمایت و پنهان کردن جرم اولیه یعنی کسب درآمد نامشروع بسیار با اهمیت توصیف و تأکید کرد: «تمام مبارزه با پول شویی در مبحث غایی خلاصه نمی شود بلکه ابعاد اجتماعی و اقتصادی آن را نیز باید در نظر گرفت. در مبارزه با پول شویی نباید حقوق شخصی و مشروع افراد از بین رود، به امنیت اقتصادی و روند صحیح معاملات لطمه زده و سیستم بانکی مختل شود.»

مبارزه با پول شویی اصلی ضروری و جدی است و در قوانین داخلی و بین المللی باید به آن توجه شود.

آیت اله هاشمی شاهرودی در مراسم افتتاح همایش بین المللی پول شویی در شیراز با اعلام این مطلب گفت: در مبارزه با پول شویی جای تأملی نیست. پول شویی جرم مضاعفی است و جرمی است که بعد از کشف درآمد نامشروع آغاز می شود. بحث پول شویی استراتژیک و جهانی است.

آیت الله هاشمی شاهرودی افزود: پولشویی ضربه زیادی به اقتصاد کشورها می زند. به طوری که ۳۰ درصد درآمد جهان مربوط به جرایم سازمان یافته است. وی با تأکید بر مبارزه جدی این فرایند اقتصادی پیچیده اظهار داشت: باید از تحقق پول شویی پیشگیری شود و ممنوعیتها طوری باشد که جلوی مقاصد پول شویان گرفته شود، البته حقوق شخصی جامعه از بین نرود.

رئیس قوه قضائیه اظهار داشت: متأسفانه در کشور ما مقررات زیادی وجود دارد که دست پول شویان را باز می کند و منجر به از بین رفتن فعالیتهای اقتصادی مشروع می شود، که متأسفانه این امر در لایحه ای که تقدیم مجلس شده مورد توجه نبوده است. تدوین کنندگان لایحه و قانون مبارزه با پول شویی باید به این امر توجه داشته باشند که حد و مرز و مصادیق و تعاریف جرم مشخص

اول رئیس جمهور و عضویت وزیران امور اقتصادی و دارائی، بازرگانی، اطلاعات، دادگستری، رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و دادستان کل کشور برای انجام وظائف زیر، در چارچوب قوانین و مقررات تشکیل می شود:

الف) سیاست گذاری، برنامه ریزی، هدایت و ارائه راهکارهای اجرائی لازم.

ب) اظهار نظر درباره آئین نامه های این قانون و لوایح مورد نیاز.

پ) انجام هماهنگی بین دستگاههای اجرائی.

ت) اتخاذ تدابیری برای مشارکت دادن بخش های خصوصی، تعاونی و عمومی غیر دولتی در مبارزه با پول شویی.

تبصره - وزیر امور اقتصادی و دارائی، دبیر شورای مذکور می باشد و دبیرخانه آن در وزارت امور اقتصادی و دارائی مستقر می گردد.

ماده ۸- سازماندهی لازم برای نظارت، بازرسی، جلوگیری از امحای آثار و دلائل جرم پول شویی، طرح شکایت و رسیدگی مقدماتی، اجرای دقیق مفاد این قانون و ساز و کارهای اداری لازم برای تحقق اهداف آن، با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارائی و تصویب هیات وزیران مشخص می شود.

ماده ۹- آئین نامه های اجرائی این قانون، توسط وزارت امور اقتصادی و دارائی و با اخذ نظر شورای مبارزه با جرم پول شویی تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

آیت الله شاهرودی

پول شویی جرم مضاعفی است که مبارزه با آن امری ضروری است. آیت الله هاشمی شاهرودی، رئیس قوه قضائیه در همایش بین المللی مبارزه با پول شویی در شیراز گفت: بسیاری از قوانین موجود در کشور را زمینه ساز بروز معضل «پول شویی» در ایران عنوان کرد و گفت: حدود ۳۰ درصد دارایی های در حال گردش اقتصاد دنیا، از منابع نامشروع به دست می آید. ایشان مشروع نشان دادن پولهای به دست آمده از منابع نامشروع را تعریف کلمه پول شویی خواند و تأکید کرد: مخفی کردن منابع پولهای نامشروع و تزریق آن در مبادلات مالی (پول شویی)، از دیدگاه خرد و هم از نظرگاه کلان قابل بررسی است.

رئیس قوه قضائیه مبارزه با پول شویی در سطح کلان را هدف اصلی معرفی کرد و گفت: با گسترش روند جهانی شدن، پول شویی ابعاد گسترده تری یافته است. به طوری که یافته های تحقیقاتی نشان می دهد، حدود ۳۰ درصد دارایی ها دنیا به سازمانهای مافیایی و جرایم نامشروع مربوط است.

هاشمی شاهرودی با اشاره به لایحه ای که اخیراً درباره پول شویی به مجلس ارائه شده است، بیان کرد: این خیال خامی است که فکر کنیم با تبیین لایحه پول شویی و برخورد با مجرم، این معضل از

مقرر در این ماده یا استفاده از آن به نفع خود یا دیگری توسط آنها.

تبصره - در صورت استفاده از اطلاعات مذکور در این بند به نفع خود یا دیگری، مرتکب علاوه بر مجازات مقرر در این ماده، به ضبط درآمدهای حاصل شده نیز محکوم می شود.

ماده ۵- هیأت دولت مجاز است در راستای اجرای این قانون، در آئین نامه اجرائی این ماده نسبت به موارد ذیل و مقررات مربوط اتخاذ تصمیم نماید:

الف) الزام دستگاهها، نهادها و سایر اشخاص به:

۱- ارائه اطلاعات.

۲- ارائه اسناد و مدارک لازم و نحوه نگهداری و مدت آنها.

۳- تعیین هویت.

ب) معیارهای تشخیص موارد مشکوک.

پ) پیش بینی دستگاهها، اشخاص حقوقی و مقامات مربوط که مجاز به تشخیص موارد مشکوک خواهند بود.

ت) دادن اختیار به دستگاهها و اشخاص حقوقی برای قطع خدمات در موارد مشکوک.

ث) تعیین نوع، مصادیق و حیطه خدمات مذکور در بند «ت» و شرایط ملاک های قطع و یا استمرار آن.

ج) تعیین فهرست دستگاههای دولتی و سازمان هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام یا تصریح نام است و نهادهای عمومی غیر دولتی و سایر اشخاص که ملزم به رعایت مقررات مربوط به هر یک از بندهای فوق می باشند.

تبصره - اشخاص مجاز به تشخیص اولیه موارد مشکوک، در صورت برخورد با آنها، مکلفند این موارد را بلافاصله به دستگاه دولتی که وفق ماده (۸) مشخص می گردد، منعکس نمایند. در صورت تأیید و دستور دستگاه مزبور، خدمات مربوط، برابر مقررات آئین نامه اجرائی این ماده قطع می گردد. اشخاصی که خدمات در مورد آنها قطع گردیده، چنانچه اقدام انجام شده را خلاف قانون و مقررات مربوط بدانند می توانند به مرجع قضائی صالح شکایت نمایند.

ماده ۶- متخلفان از مقررات آئین نامه اجرائی ماده (۵)، در صورتی که عنوان مباشر یا شریک یا معاون جرم پول شویی در مورد آنها صدق نکند، حسب مورد توسط دادگاه صلاحیت دار یا هیأت های تخلفات اداری به مجازات های زیر محکوم می شوند:

الف) مستخدمان و مأموران دستگاههای دولتی و نهادهای عمومی غیر دولتی به مجازات مقرر در ماده ۵۷۶ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات های بازدارنده) مصوب ۱۳۷۵.

ب) سایر اشخاص به شش ماه تا پنج سال محرومیت از هر گونه عضویت یا اشتغال به سمت مربوط برای هر بار تخلف.

ماده ۷- شورای مبارزه با پول شویی به ریاست معاون

باشد و در جرم انگاری به حقوق خصوصی، امنیت سرمایه گذاری و مختل نشدن سیستم فعالیتهای بانکی توجه کنند که البته این کار بسیار ظریف و دقیق است. رئیس قوه قضائیه در ادامه افزودند: در مبارزه با پول شویی تنها بعد قضایی مطرح نیست و مسائل دیگر هم دخالت دارند.

وی با اشاره به این امر که پول شویی اقتصاد جامعه را به طرف فساد و آلودگی و مفاسد گوناگون اجتماعی و سیاسی سوق می دهد گفت: این جرم به کشور ضرر می زند و به نفع سازمانهایی است که فعالیتهای نامشروع انجام می دهند. رئیس قوه قضائیه اظهار داشت: با توجه به اینکه کشور ما یکی از آسیب پذیرترین کشورها در رابطه با پول شویی است باید از حقوقدانان و صاحب نظران اقتصادی برای مبارزه با پول شویی استفاده کند. آیت ا. . . هاشمی شاهرودی افزود: هدف از پول شویی تطهیر درآمد ناشی از فعالیتهای غیرقانونی است به گونه ای که ارتباط ماهیت مجرمانه آن امری دشوار است. با توجه به اهمیت این موضوع، مجازاتهای جرم

پول شویی باید کارشناسی های دقیق شود و سازمانی متولی این امر شود که بتواند تمام مسائل مختلف حقوقی، قضائی و اقتصادی مربوط به آن را پوشش دهد. برای پیشگیری از این امر باید از تکنیکها و سیاستگزاریهای مناسب استفاده کرد که برای پیشگیری باید نظارت، کنترل و استفاده از سیستم های بانکی و آگاهی از منابع این درآمد، مدنظر قرار بگیرد که در این راستا کسانی که تکنیک های خاص بانکی را می شناسند، مناسب است سیستمی را ایجاد کنند.

حجت الاسلام والمسلمین عباسعلی علیزاده - رئیس کمیته معاضدت قضایی و رئیس کل دادگستری استان تهران
قال الله العظيم: «یا ایها الذین امنوا لاتاکلو اموالکم بینکم بالباطل»
در طلوعه صحبتم وظیفه دارم مقدم کلیه میهمانهای عزیز که دعوت ما را پذیرفته به ویژه از حضرت آیت اله آقای هاشمی شاهرودی ریاست محترم قوه قضائیه از طرف خود و همکارانم صمیمانه تشکر نمایم. همچنین از مسؤولین محترم سیاسی، اجرایی، قضائی، انتظامی و اطلاعاتی و دانشگاهیان عزیز بویژه استاندار محترم و مسؤولین محترم دانشگاه شیراز که برنامه ریزی و عمده زحمات علمی این همایش بزرگ علمی بعهده این عزیزان محول شده و بخوبی بذل محبت و بزرگواری نموده اند نیز تقدیر نمایم.
ریاست محترم قوه قضائیه، میهمانان ارجمند، یکی از موضوعاتی که قوام جامعه شدیداً به آن بستگی دارد مسئله اقتصاد است. دانشمندان و

متفکران جهان در این مقوله دارای ایده ها و روشها و عقائد مختلفی هستند و هر کدام سعی نموده اند از دید و عقیده خودشان طرحها و برنامه ها و روشهای مناسب و علمی و جامعی را در جهت خدمت به بشریت ارائه نمایند. دانشمندی که به جهان بشریت به جهت تعلیم و توسعه علم اقتصاد همانند: مالتوس، استوارت میل و والراس، و آلفرد مارشال، آدام اسمیت، جان مینارد کینز و سایر دانشمندان دیگر جهان که خدمت قابل توجهی نمودند مناسب است که در این همایش علمی یادی از آنها کرده و به خدمات ارزشمند آنها ارج بنهیم. و نیز عرض اخلاص و ارادت نمائیم به پیشگاه دانشمندان مسلمان از قبیل فقیه و دانشمند شهید آیت اله العظمی سید محمدباقر صدر و جمیع فقهاء عظام، آنجا که بحث از مال و مسائل مربوط به آن مانند بیع و هبه و اجاره و غیره مطرح می شود مبادله و استفاده از اموال را به نحو صحیح بیان نموده و اکل مال به باطل را تحت هر عنوانی باطل و حرام می دانند. اگر مولای متقیان علی (ع)

غیرمشروع با یک فرمان تحت عنوان اکل مال به باطل (یا ایها الذین امنوا لاتاکلو اموالکم بینکم بالباطل) حرام و غیرمشروع اعلام می نماید.
علیهذا به موجب مصوبه جلسه ۶۹ مورخ ۱۴ / ۷۸ / ۲ ستاد مبارزه با مواد مخدر با تأسیس و راه اندازی دفتر برنامه کنترل مواد مخدر سازمان ملل متحد UNDCP در (ایران) تهران موافقت گردید.
این دفتر با ارتقا سطح به اداره مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد UNODC تغییر نام یافته است. با امضای سند همکاری برنامه، روند همکاری جمهوری اسلامی ایران و سازمان ملل متحد در خصوص مبارزه با مواد مخدر گسترش و نظم بیشتری یافته است. در این برنامه چهار پروژه تحت عنوان: ۱- سبروس، ۲- داریوش، ۳- معاضدت قضایی ۴- پرسپولیس، با اهداف و رویکردها و اعتبارات مشخص ملحوظ گردیده است. پروژه معاضدت قضایی با اهداف سه گانه زیر از طریق کمیته معاضدت قضایی فعالیت خود را آغاز نموده است:

- ۱- افزایش مهارت قضایی کشور در زمینه مقابله با قاچاق مواد مخدر و جرایم سازمان یافته.
- ۲- تقویت توان دستگاه قضایی کشور در خصوص استرداد مجرمین و همکاری چند جانبه در سطوح مختلف منطقه ای و بین المللی.
- ۳- مساعدت به کشور ایران در زمینه مدرن کردن قوانین مربوط به کنترل مواد مخدر.

بخش اول: پروژه تحقیقاتی تطهیر پول
نظر به اینکه اجرای فراز سوم از

اهداف پروژه معاضدت قضایی بدون انجام پژوهش علمی - کاربردی امکانپذیر تلقی نمی گردید و با عنایت به الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد در زمینه مبارزه با قاچاق مخدر ۱۹۸۸ در سال ۱۳۷۰ و با توجه به اینکه در ماده ۵ این کنوانسیون تطهیر پول، جرم تلقی و براساس مندرجات این کنوانسیون همکاری بین الدولی در خصوص جرایم موضوع کنوانسیون ضروری اعلام گردیده و نظر به اینکه بدون تدوین و تصویب قوانین و آئین نامه های مناسب در خصوص تطهیر پول این مهم غیر قابل دسترس می نمود، بر این اساس کمیته معاضدت قضایی پس از بررسی طرحهای واصله در بیست و چهارمین جلسه مورخ ۷۹ / ۸ / ۹ با اجرای پروژه تحقیقاتی تطهیر پول از محل اعتبارات سازمان ملل موافقت نمود.

این طرح علاوه بر جوانب تئوریک و نظری قضیه، به جوانب علمی و میدانی نیز توجه نموده است. در تاریخ ۷۹ / ۹ / ۳۱ قرارداد اجرای طرح مزبور به امضاء نماینده سازمان ملل متحد در تهران و آقای دکتر صحرائیان اقتصاددان رسید. زمان

می فرماید: «... اگر از اموال بیت المال برخلاف قانون، بهره رزنها قرار داده شده باشد، به بیت المال برمی گردانم و اگر در اسلام مال نامشروعی به فردی منتقل شود و حتی به چندین «ید» متعاقب یکدیگر منتقل گردد، اینها هیچ کدام سبب مالکیت نمی شود. اگر مثلاً صاحب مال در ید دهم مال خودش را ببیند به او داده می شود و ایادی نسبت به هم ضامن هستند.» اینها نمونه هائی می تواند از تطهیر پول باشد که اسلام عزیز خط بطلان بر آنها کشیده است.
اینکه قرآن کریم تکاثر و متکاثران و مسرفین و مترفین را نکوهش نموده و کسانیکه از طریق غیرمشروع تحصیل مال می نمایند، مشابه دزدانی می داند که زاد و توشه فقراء را به سرقت می برند (قال الامام عسگری (ع) اعیانهم بسرقون زاد الفقراء) به این دلیل است که معتقد است پولهای خاکستری و سیاه و پولهای کثیف یا آغشته بخون که تحصیل کننده های آن بحسب ظاهر از طریق عناوین صحیح و قانونی و موجه اما در واقع بقصد تطهیر پول و گم کردن و یا لااقل به شبهه انداختن مسیر تحصیل وجوه

اجرای طرح ۹ ماه تعیین و متعاقباً بدلیل گستره زایدالوصف دامنه تحقیق، زمان آن نیز با موافقت کمیته معاضدت قضایی توسعه یافت. نتایج اجرای طرح در دو جلد اصلی و چندین مجلد اسناد و مدارک پیوست در سال ۱۳۸۱ تحویل کمیته گردید.

نظر به اینکه انگیزه اصلی از اجرای طرح مزبور تدوین و تصویب ضوابط قانونی در زمینه تطهیر پول با الهام از کنوانسیون ۱۹۸۸ و تحولات حقوقی بین المللی تعیین گردیده بوده، لذا با برگزاری جلسات کارشناسی متعدد، پیش نویس اولیه لایحه مبارزه با پولشویی در گروه کارشناسی اختصاصی کمیته معاضدت قضایی تهیه گردید.

بخش دوم: همایش بین المللی مبارزه با پول شویی نظر به اینکه مقارن تهیه پیش نویس لایحه مبارزه با پول شویی در کمیته معاضدت قضایی، کاشف بعمل آمد که وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز در اقدام مشابهی به تقدیم لایحه مبارزه با پول شویی به مجلس شورای اسلامی اقدام نموده، در راستای انجام تکلیف قانونی و به منظور دست یابی به اهداف سه گانه پروژه معاضدت قضایی و پس از بحث و بررسی مکرر در این کمیته در تاریخ ۸۱/۸/۵ مقرر گردید:

همایش بین المللی تحت عنوان همایش بین المللی مبارزه با پولشویی در کشور به اهداف کلی زیر:

- ۱- بررسی جامع لایحه مبارزه با پول شویی تقدیمی به مجلس شورای اسلامی.
- ۲- تبیین لزوم مبارزه با پول شویی از زوایای حقوقی.

- ۳- تبیین اثرات مبارزه با پول شویی بر اقتصاد کشور.
- ۴- تبلیغات مثبتی بر نگرش ایران نسبت به موضوع پول شویی در جهت هماهنگی و همکاری با مجامع بین المللی.

۵- ارائه دستاوردهای تحقیقاتی که تاکنون در بخش های اجرایی کشور در خصوص پول شویی صورت پذیرفته است.

۶- استفاده از دیدگاهها و نقطه نظرات صاحب نظران حقوقی و اقتصادی در شيراز برگزار گردد.

به منظور اجرای صحیح تر و مطلوب تر همایش، کمیته معاضدت قضایی نسبت به تأسیس شورایی تحت عنوان شورای سیاست گذاری همایش اقدام و این شورا پس از برگزاری قریب بیست جلسه با حضور نمایندگان ستاد مبارزه با مواد مخدر، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت امور خارجه، بانک مرکزی، دستگاه قضایی و تعدادی از نمایندگان محترم مجلس برگزار و پس از جرح و تعدیل و اصلاح نتیجه با برگزاری همایش در تاریخ هفتم الی هشتم خرداد ماه سال جاری در دانشگاه شیراز موافقت گردید. و اینک این همایش بزرگ،

نخستین گام است که در این مقوله برداشته شده و با حضور حضرت مستطاب عالی و دانشمندان و فرهیختگان برگزار می شود. امیدوارم دست آورد خوبی برای کشور عزیز جمهوری اسلامی ایران داشته باشد. والسلام

آنتونیو مازیتلی، نماینده UNODC درج. ۱. ایران عالیجنابان، حضار محترم، برای من افتخار بزرگی است که در برابر این جمع به ایراد سخن بپردازم. هنگامی که در سال ۱۹۹۹ دفتر UNODC در تهران را افتتاح می کردم، هیچ گاه انتظار نداشتم که روزی فرصت پیدا کنم در افتتاحیه یک همایش بین المللی در مورد پولشویی در ایران سخن بگویم. اما هر چیزی تغییر می کند. بدین سبب، اجازه می خواهم از حجت الاسلام عزیزاده، آقای دکترهاشمی، آقای جمشیدی، پرفسور صحرائیان و کلیه همکاران پروژه معاضدت قضایی که با طمأنینه و در عین حال بگونه ای سازنده و مفید در جهت تحقق این امر تلاش نمودند، تشکر و

قدرانی نمایم. با ملاحظه حضور شما در اینجا و علاقه تان به این موضوع، من اطمینان دارم که ایران با تصویب قانونی در زمینه مبارزه با پولشویی بزودی در ردیف پیشرفته ترین و آگاه ترین ملتها در این زمینه قرار خواهد داشت. همچنین اجازه می خواهم از کلیه دولتهای کمک کننده به پروژه معاضدت قضایی و برنامه ریزی که منابع مالی را در اختیار من و دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد قرار داده اند، بخاطر حمایتشان از تلاش همکاران ایرانی ما در این مبارزه دشوار قدرانی نمایم.

در بازارهای تهران یا قاهره، در بازهای بورس لندن یا وال استریت، و یا در بازارهای لاگوس یا پکن، هر جا صحبت از پول می شود معمولاً گفته می شود که پول نه رنگ دارد نه بو. پول نه خوب است نه بد: فقط پول است. بدین ترتیب، به پول و مبادلات آن بایستی فارغ از هر گونه ملاحظات اخلاقی نگریست. اما امروز همه ما بر این مطلب واقفیم که پول هم رنگ دارد، هم بو، بوی خوب و بوی بد.

رنگ خوب و تمیز و رنگ کثیف و آغشته به

خون. در قانون اساسی ایران این دروغ که پول رنگ ندارد رد شده است: به موجب اصل ۴۹، دولت موظف است ثروتهای ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوءاستفاده از موقوفات، سوءاستفاده از مقاطعه کاریها و معاملات دولتی، فروش زمینهای موات و مباحات اصلی، دائر کردن امکان فساد و سایر موارد غیر مشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند. اما امروزه تصویری که از پولشویی ترسیم می شود، پیچیده تر از آن چیزی است که در اصل ۴۹ ذکر شده است. امروزه جهان به صورت یک دهکده جهانی با بازارهای جهانی درآمده است که در آن هر روزه میلیاردها دلار و یورو از یک قاره به قاره دیگر منتقل می شود. و با ملاحظه این واقعیت که پول قدرت سرشاری در خود دارد، آنگاه به ضرورت و نیاز به وضع نوعی «قواعد اخلاقی» برای روح های سرکشی که حیات بازارهای مالی بین المللی در دست آنهاست، پی می بریم. بدین ترتیب است که جرائم مالی به صورت نوع متفاوتی از رفتارهای مجرمانه تجلی پیدا کرده است که الزاماً و مستقیماً با اموال و جرائم خشونت آمیز مرتبط نیست. همدستی یک بانکدار که در واقع از طریق خدمات خود رواج و گسترش رفتارهای ضد اجتماعی و جنایتکارانه را موجب می شود، فی نفسه دلیلی برای محکومیت وی نزد افکار عمومی و نیز تعقیب قضایی اش می باشد.

همانطور که قبلاً گفته شد، پول قدرت زیادی دارد. هنگامی که از پول استفاده صحیحی بعمل آید، برآستی می تواند بهترین مغزها را خریده و

پاک ترین وجدانها را نیز منحرف نماید. اما بر سرآینده جامعه ای که وجدان، عدالت، و اصول خود را به بالاترین قیمت پیشنهادی بفروشد چه می آید؟ در دهه ۱۹۸۰، کارتل های کلمبیایی به دولت آن کشور پیشنهاد دادند که در ازای عفو خود و بازگشت مجدد به جمع بازرگانان قانون کلمبیا، کل بدهی خارجی آن کشور را بپردازند. خوشبختانه سیاست گزاران کلمبیایی این پیشنهاد را رد کردند. چه مشروعیتی می توان برای کشوری قائل شد که بخاطر پول بپذیرد که بر قوانینش استثنائی وارد شود؟ کشوری که بخاطر پول کسانی را عفو کند که قاتلان افسران پلیس و قضات آن کشور بوده و با همان پول برای تأمین نظم جنایتکارانه شان نیروی شبه نظامی ویژه خود را ایجاد کرده اند، چه آینده ای خواهد داشت؟ همدستی در پول شویی و در آمیختن با جنایتکارانی که بصورت نظام یافته قانون را زیر پا می گذارند، در نهایت نفعی هم برای بانکداران ندارد. در اواخر دهه ۱۹۹۰ تشکیلات بانکداری ایتالیا از اخبار مربوط به قتل دو بانکدار معروف، آقایان کالوی و سیندونا بهت زده شد. هر دوی آنها

بخاطر جرائم مالی مورد پیگرد و محکوم شده بودند. راز مرگ مرموز آنها به همراه اسرار مربوط به ارتباطشان با مافیای ایتالیا و آمریکا، بخشی از تاریکترین صفحات تاریخ سالهای اخیر ایتالیا محسوب می شود. جنازه آقای کالوی هنگامی یافت شد که در زیر یک پل در لندن به دار آویخته شده بود. آقای سیندون نیز در زندانی در ایالات متحده به زهر به قتل رسید.

تقریباً همزمان با این موضوع، ورشکستگی بانک اعتبار و تجارت بین المللی، BCCI، افتضاحی را در بازارهای مالی جهانی بدنیا داشت. BCCI، یک بانک بین المللی متعلق به یک بانکدار پاکستانی بود که تحت حمایت برخی کشورهای عربی قرار داشت. این بانک شعبه هایی در سراسر جهان داشت. ضررهای ناشی از افتضاح مالی BCCI بسیار عظیم بود. بگونه ای که آن را بین ۱۰ تا ۱۷ میلیارد دلار تخمین زده اند. به موجب گزارش مورخ دسامبر ۱۹۹۲ کمیته روابط خارجی سنای ایالات متحده که توسط سناتور کری و براون تهیه گردید، تخلفات BCCI مشتمل بر جعل پولشویی در اروپا، آفریقا، آسیا و آمریکا، دادن رشوه به مقامات در اکثر مناطق، حمایت از تروریسم، قاچاق سلاح، فروش فن آوری هسته ای، اداره مراکز فحشا، فراهم آوردن امکان فرار مالیاتی، قاچاق کالا، مهاجرت های غیر قانونی و تخلف از قوانین کشورها در زمینه خرید بانکها و املاک بوده است. در اکثر ۷۳ کشوری که BCCI در آنها فعالیت می کرد، استفاده از شرکت های صوری، محرمانه بودن اسرار بانکی، پرداخت باج و رشوه، ارباب شهود و خریدن مقامات دولتی برای جلوگیری از اقدام دولتها بر علیه این بانک از جمله ساز و کارهای اصلی مورد استفاده BCCI در ارتکاب جرائم مذکور بوده است. بایگانی های BCCI به همراه شهادت مقامات سابق این بانک گویای آن است که بانک مذکور به طور سیستماتیک ذخایر بانکهای مرکزی کشورهای جهان سوم را تضمین کرده و شخصیت های سیاسی آن کشورها را مرهون ملاظمت های خود قرار می داد. BCCI، از این روابط جهت تایید دفاتر حساب های مالی اش استفاده می کرد. به دلیل قوانین ناظر بر حفظ اسرار بانکی رایج در بسیاری از نظام های قضایی، بسیاری از معاملات جنایتکارانه مشتریان BCCI در قبال تحقیقات مخفی مانده اند. بدون شک، تصویب و اجرای دقیق قانون موثر بر علیه پول شویی هزینه هایی را در قبال نقدینگی کلی بازارهای مالی داخلی بدنیا خواهد داشت. اما در دراز مدت، منافع حاصل از آن به صورت اقتصادی سالم تر و قوی تر تجلی می یابد، ضررهای آتی متحمل را تا حد زیادی جبران می کند و شما بعنوان سیاست گزاران و قانونگذاران کشور، افق عملکردتان باید به سمت آینده باشد به سمت ایجاد ایران قوی که در آن جوانان ایرانی بتوانند آینده ایران را بسازند.

حدود بیست سال پیش یکی از دوستان خوب من تجارت امید بخشی را در زمینه رایانه آغاز کرد. با این حال، چند سال بعد او دچار بیماری سرطان شد. وی تحت معالجات شیمی درمانی دردناکی قرار گرفت و به تدریج موهایش را از دست داد. اما او موفق شد سرطان را شکست دهد. چند هفته پیش او عکسی برای من فرستاد. وی در مقابل ساختمان جدید شرکت خود به همراه پسرش که با او کار می کرد ایستاده بود. دوست من هنوز هم مانند یک توپ بیلینار کاملاً طاس شده است، اما پسرش موهای بلند، پر پشت و سیاهی دارد.

جرم پول شویی به عنوان یک جرم مستقل
مینا جزایری - رئیس گروه بازرسی مدیریت کل نظارت بر امور بانکها و موسسات اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

عموم مردم در این زمینه ها تخصص ندارند. این قبیل کارها را فقط اشخاص و گروه های وابسته به مافیا انجام می دهند. شستن پول و گرفتن پول های تمیز در قبال آن و کارهایی از این دست. ما چیزی در این باره نمی دانیم. زیرا مجرم نیستیم و اساساً ورود به این حوزه ها در تخصص و حرفه ما نیست. به زبان ساده پول شویی فرایند پنهان و مخفی نمودن ماهیت و منشأ غیر قانونی مال حاصل از ارتکاب جرم است که از فعالیت مجرمانه با هدف تغییر شکل منشأ و ماهیت آن به نحوی که ظاهری قانونی به خود بگیرد به دست آمده است.

هر چند پول شویی طی دهه گذشته بیش از حد در کانون توجه جهانی قرار گرفته، لیکن سابقه آن به ۱۷ ژوئن سال ۱۹۷۳ باز می گردد. اصطلاح شستن پول، نخستین بار در جریان رسوایی واترگیت توسط مشاور حقوقی نیکسون، رئیس جمهوری وقت آمریکا به کار رفته است. در آن تاریخ، مقر حزب دموکرات در واشنگتن دی سی، مورد دستبرد افرادی از سازمان CIA، کاخ سفید و حزب جمهوری خواه قرار گرفت و همچنین مافیای کشور مکزیک با پرداخت مبلغ ۷۵۰ هزار دلار از انتخابات مجدد نیکسون حمایت نمود. با این توضیح در آن سال پول شویی در هیچ یک از مکاتب حقوق جهان، جرم مستقل تلقی نمی شد. لیکن در دهه بعد یعنی در سال ۱۹۸۲ یکی از محاکم کشور مذکور، مستندات قانونی آن را برای دادگاه به وجود آورد.

امروز پس از گذشت ۳۰ سال از قضیه واتر گیت، پول شویی به عنوان جرم مالی یکی از پدیده های پیچیده است که جهان با آن روبرو است. اعتقاد بر این است که جرم پول شویی آن روی سکه انجام عملیات مجرمانه و غیر قانونی برای کسب سود است. به عبارت دیگر جرم پول شویی به منزله تهیه سوخت یا ماده حیاتی برای ادامه فعالیت های مجرمانه ی نهادها، سازمان های غیر قانونی و تبهکاران بزرگ می باشد.

دولت ها به ویژه موسسات مالی از سوی ملزم به حفظ حقوق شهروندان و عدم تجاوز به حریم خصوصی آنان بوده و از سوی دیگر در اجرای ضوابط مربوط به جلوگیری از پول شویی که عمدتاً معطوف بر استفاده مجرمانه از موسسات مالی می باشد، مکلف به رعایت اصولی چون شناسایی مشتریان، گزارش عملیات مشکوک، تحقیق در مورد منشأ مال، سلب حق از وجوه شسته شده و نادیده گرفتن حفظ اسرار حرفه ای می باشند. با این توضیح که به لحاظ ماهیت خاص این پدیده (جهانی بودن) مستلزم همکاری با کلیه کشورهای در این خصوص بوده. این امر به منزله همکاری با مراجع ذیربط بین المللی و سایر کشورها در خصوص ضبط و توقیف مال، تشخیص مرجع و ردیابی اموال... می باشد. انجام این

امور نه تنها ورود به حوزه هایی است که نیاز به تغییر بخشی از قوانین ملی را می طلبد، بلکه از سوی دیگر به لحاظ عدم وجود سابقه در نظام سنتی قانونگذاری موجب اعتراض حقوقدانان نیز خواهد گردید.

ضمناً خاطر نشان می سازد به موجب اصول ۳۴۶ و ۴۴۷ قانون اساسی، کسب و کار مشروع و مالکیت شخصی که از راه مشروع باشد محترم است و ضمناً به موجب اصل ۴۹ قانون اساسی دولت موظف است ثروتهای ناشی از غصب، رشوه، اختلاس، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه کاریها و معاملات دولتی و فروش زمینهای موات مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیر مشروع را گرفته به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او به بیت المال بدهد. این حکم باید به رسیدگی، تحقیق و ثبوت شرعی به وسیله دولت اجرا شود. هر چند عده ای اعتقاد دارند که اصل ۴۹ قانون اساسی قابلیت لازم در خصوص مبارزه با جرم پول شویی را دارد، لیکن یادآوری می نماید، طبق اصل یاد شده وظیفه دولت

جنایی شناخته شود و مقرراتی درباره مجازات جرم پولشویی وضع گردد که متاسفانه این موضوع حتی در قانون اصلاحی مبارزه با مواد مخدر مصوب سال ۱۳۷۶ که سالها بعد از الحاق به کنوانسیون یاد شده، تصویب گردیده، مورد توجه واقع نشده است.

سیاست کیفری ایران در قابل تطهیر پول بار و بیکرود به اسناد بین المللی دکتر محمد ابراهیم شمس ناتری - استادیار دانشگاه تهران (مجمع آموزش عالی قم - گروه حقوق جزا و جرم شناسی)

تطهیر پول یا پول شویی که امروزه در حقوقی کیفری بعنوان یکی از جرایم نوین در حال پیدا کردن جایگاه خویش است، عبارت است از فعل و انفعالاتی که توسط مرتکبین جرایم و افراد مرتبط انجام می گیرد تا عواید نامشروع ناشی از جرم را بصورت عوایدی مشروع و پاک در آورد و بعبارت دیگر پولهای کثیف ناشی از جرم را شستشو دهد.

در دو دهه اخیر اقدامات قابل توجهی از سوی سازمانهای بین المللی و منطقه ای برای جرم انگاری تطهیر پول صورت گرفت این اقدامات منجر به این گردید تا دولتهای مختلف در حقوق داخلی خویش بطور مستقل و یا در قوانین سنتی و با اصلاحاتی تطهیر پول از جمله نادر جرایمی است که بر خلاف روند متعارف در سیر تکاملی جرایم و تکوین آنها، از حقوق جزای بین الملل به حقوق داخلی راه پیدا می کند.

از میان اسناد مختلفی که در این خصوص پیش بینی شده و به تصویب رسیده اند می توان موارد زیرین را مهمترین اسناد مربوطه دانست:

۱- کنوانسیون وین ۱۹۸۸ در مورد مبارزه بین المللی با قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان: در این کنوانسیون علاوه بر جرم انگاری قاچاق مواد مخدر، از دولتها خواسته شد ضمن جرم انگاری پول شویی، درآمدهای ناشی از قاچاق مواد مخدر، تدابیری را جهت مبارزه با استفاده از عواید نامشروع جرم اتخاذ نمایند و در این راستا از اقداماتی نظیر تعدیل قواعد رازداری در بانکها و مؤسسات اقتصادی که با پول شویی مواجه هستند، دریغ نکنند.

۲- کنوانسیون پالمو ۲۰۰۰ در مورد مبارزه بین المللی با جرایم سازمان یافته فراملی: در این کنوانسیون تطهیر پول یکی از جرایم سازمان یافته قلمداد شده و از دولتها خواسته شده است علاوه بر جرم انگاری آن، اقدام به مصادره عواید جرم نمایند و جهت مبارزه با تطهیر پول، نه تنها پولها و درآمدهای تطهیر شده و سود آنها و یا معادل آنها را مصادره کنند، بلکه با تقدیم اماره مجرمیت بر اصل برات در موارد مظنون و مشکوک، درآمدهای مظنون به عواید حاصل از جرم را نیز در معرض توقیف قرار داده و در صورت عدم اثبات سلامت منشاء

محدود نمی گردد. اگر چه شستشوی پول را جنایت ۱۹۹۰ توصیف می کنند ولی ناشی گری گردانندگان ماجرای واترگیت در شستشوی پولهای مبادله شده، یکی از موارد عدم موفقیت در شستشوی پول در سال ۱۹۷۳ بود. در شستشوی پول این امور اهمیت دارد:

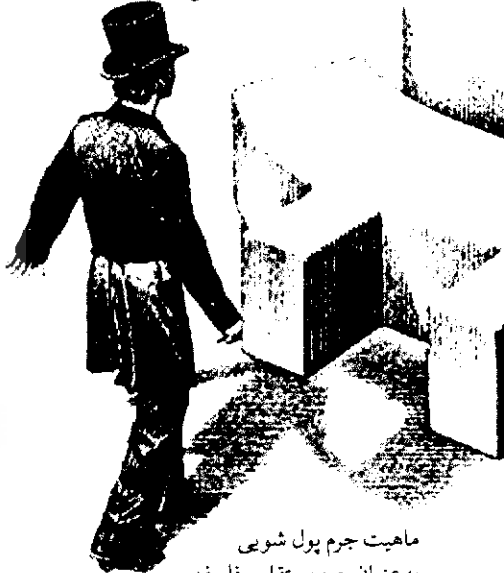
۱) منشأ واقعی پول پنهان بماند.
۲) شکل پول تغییر کند و یا به متاع با ارزش دیگری از قبیل طلا و... تبدیل شود.
۳) این پروسه مخفیانه طی شود.

۴) از پول کثیف حفاظت مستمر به عمل آید.
مصادره اموال در ارتباط با قاچاق مواد مخدر در ایران، نخستین بار در ماده ۱۱ لایحه قانونی راجع به اصلاح قانون منع کشت خشخاش و استعمال تریاک مصوب تیرماه ۱۳۲۸ آمده و کنوانسیون ۱۹۸۸، مصادره اموال و مبارزه با پولشویی را از نظر بین المللی مطرح کرده که کشورهای عضو این کنوانسیون مکلفند در مقررات جزایی خود پولشویی را جرم شناخته و برای مرتکب آن مجازات متناسب مقرر کنند. در سال ۱۹۸۹، روسای هفت کشور عمده صنعتی، شستشوی پول آلوده را یکی از مسایل حاد دنیا شناخته و به اتفاق، سازمانی را به عنوان نیروی کاری عملیات مالی به منظور هماهنگی چندملیتی برخورد با این بحران تشکیل دادند و عضویت در این سازمان برای کشورهای دیگر باز نگهداشته شد.

اکنون در ۱۴۰ کشور قانون مبارزه با پولشویی اجرا می شود. ولی باید اذعان کرد که علی رغم تمام تدابیر بازدارنده، جلوگیری از فرایند پولشویی در هیچ کشور در حد مطلوب موفقیت نداشته، چنانکه در سال ۱۹۹۵ بیش از ۳۵۰ میلیارد دلار در آمریکا، پول شستشو شده و هم اکنون تخمین زده می شود که سالانه بیش از ۱۵۰۰ میلیارد دلار در جهان پول شویی می شود. مقدار پول آلوده ای که در تمام کشورها در جرخش است به قدری زیاد می باشد که باعث به وجود آمدن اقتصاد دوم زیر زمینی شده. در دو دهه اخیر پولشویی در جهان شایع شده که توسعه سازمان تجارت جهانی و بهره گیری قاچقچیان از افراد متخصص و حرفه ای در این فرایند، آن را پیچیده تر کرده ولی جهانی شدن موجی است که به طور روز افزون مرزهای اقتصادی، سیاسی و فرهنگی کشورها را در می نوردد و چون عرصه اقتصاد بارزترین حوزه جهانی شدن است و مستلزم به حداقل رسیدن موانع تجاری و گمرکی می باشد. دولتها باید خود را با تدابیر قانونی و اتخاذ سیاستهای مالی بازدارنده، برای مبارزه با پولشویی مجهز کنند.

نظر به اینکه قانون الحاق به کنوانسیون بین المللی سال ۱۹۸۸ برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روانگردان در تاریخ ۱۳۷۰/۹/۱۷ به تصویب نهایی قوه مقننه رسیده، با توجه به آنچه در ماده ۵ آمده ضروری بود فرایند پولشویی، جرم

صرفاً ناظر به ضبط اموال حاصل شده از مجاری غیر قانونی بوده و در حالی که پول شویی، پلی است که اقتصاد رسمی و قانونی کشور را به اقتصاد غیر رسمی و غیر قانونی متصل می سازد، به همین دلیل جلوگیری از پول شویی و ورود وجوه و منابع غیر قانونی به سیستم مالی کشور، مستلزم داشتن مبانی قانونی جهت شناسایی مشتریان، گزارش عملیات مشکوک و... می باشد. ضمناً با توجه به ابعاد جرم پول شویی باید پذیرفت که جرم مذکور امری ساده نیست که قانونگذاران یک کشور بتوانند آن را خلاصه و به صورت نسخه ای پیچیده از کشور دیگر اقتباس نمایند. به ویژه آنکه از سال ۱۹۹۵ میلادی به بعد جرم پول شویی علاوه بر قاچاق مواد مخدر به تمام جرایم مرتبط با آن و همچنین جرایم جدید تسری یافته است. بر این اساس با پیش فرض این مطلب که در خصوص تدوین قانون، اجماع نظر وجود دارد و با تاکید به رعایت پیش شرطهایی توسط دولت که مبتنی بر قانون اساسی است، در ابتدا به تجزیه و تحلیل

ماهیت جرم پول شویی به عنوان جرم مستقل و فلسفه تعیین مجازات برای آن پرداخته و سپس لایحه مبارزه با پول شویی که به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی در هیات دولت به تصویب رسیده، مورد نقد و بررسی قرار می گیرد.

نقش فرایند پولشویی و مصادره اموال در روند قاچاق مواد مخدر

دکتر سید حسن اسعدی

پولشویی فرایندی است که در طی آن منبع اصلی پول و اموال حاصل از جرم پنهان می شود و شامل جای گذاری، لایه چینی و ادغام است.

بیشترین بخش پول شویی، با قاچاق مواد مخدر ارتباط مستقیم دارد به نحوی که اگر قاچاق مواد مخدر ریشه کن شود فرایند تطهیر پولهای کثیف بسیار ناچیز خواهد شد. البته فرایند پولشویی از نظر حقوقی به پولهای حاصل از قاچاق مواد مخدر

سهم آنها را نیز مصادره نمایند. در این راستا اقداماتی همچون تعدیل اصل رازداری بانکی از دولتها خواسته شده و بانکها و مؤسسات اقتصادی همگون با بانکها، موظف به گزارش حسابهای مشکوک به نهادهای مربوطه شده اند.

علاوه بر دو سند بین المللی فوق، اسناد مهم منطقه ای به ویژه اروپایی نیز در این زمینه در ادبیات حقوقی حقوق جزای بین المللی، جایگاه ویژه ای را برای خود یافته اند. آنچه که در این مقاله به دنبال آن هستیم، تدابیر اتخاذی قانونگذار ایرانی برای مبارزه با پول شویی در سیستم حقوق کیفری ایران است. در این خصوص اولاً: باید دید نسبت به افعال و عملیات غیر قانونی قبل از پولشویی که معروف به «جرم مقدم» هستند، قانونگذار ایران چه برخوردی داشته است؟ ثانیاً در صورت جرم انگاری تطهیر پول، جرم واقع شده در کدام دسته از جرایم پنجگانه جای می گیرد؟ ثالثاً: برای مبارزه با پولشویی چه اقدامات قانونی سرکوبگری صورت گرفته است و رابعاً: در ارتباط با عواید مظنون به عواید جرم دولت چه سیاستی را پیش گرفته است؟

اما در خصوص جرم مقدم، باید گفت در ایران نیز همانند سایر کشورها بسیاری از فعالیتهای غیر قانونی، منجر به درآمدهای نامشروع که مورد تطهیر پول قرار می گیرند، جرم انگاری شده و دارای مجازاتهای خاص هستند. در عین حال می توان مواردی را پیدا کرد که علیرغم غیر مشروع بودن درآمدهای ناشی از آنها، خود جرم انگاری نشده اند. در خصوص جایگاه تطهیر پول پس از جرم انگاری، به نظر می رسد با توجه به ماهیت آن و نزدیکی آن با کلاهبرداری و وجود اهمال و توسل به وسایل متقلبانه، چنین جرمی در دسته جرایم تعزیری قرار دارد.

در مورد اقدامات دولت برای مبارزه با پولشویی نیز باید گفت، مهمترین قانونی که در این زمینه وجود دارد، قانون نحوه اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی است که پیش از آنکه به دنبال جرم انگاری تطهیر پول باشد، به دنبال استرداد اموال نامشروع به صاحبان آنها می باشد. گرچه در مواردی نیز بخشهایی از تطهیر پول مثل انتقال مال نامشروع به قصد فرار از استرداد آن به صاحبان آن و در نتیجه پاک جلوه دادن دارائیهای شخص انتقال دهند، جرم انگاری شده و فعل انتقال دهنده و انتقال گیرنده - در صورت اطلاع از ماهیت نامشروع آن مال - کلاهبرداری محسوب شده است.

غیر از قانون فوق هیچ قانون خاص دیگری در این خصوص پیش بینی نشده است و در نتیجه تطهیر پول را نمی توان در سیستم کیفری ایران دارای جایگاه مجرمانه شناخت، علاوه بر اینکه جهت تعدیل قواعد مربوط به رازداری در بانکها نیز هیچ اقدام قانونی صورت نگرفته و تنها می توان به تصویب نامه ای از هیئت دولت در خصوص چارچوبهای سیاستهای مطلوب طرح سامان دهی اقتصادی در سال ۱۳۷۸ اشاره کرد که از بانکها خواسته شده تا در مورد

حواله های ارزی صادره از خارج کشور، کنترل های لازم را صورت دهند تا از ورود پول سیاه به جامعه جلوگیری نمایند. در مورد تقدم اماره مجرمیت بر اصل برائت نیز، قانونگذار ایران تدبیر خاصی نیندیشیده است و اصل برائت در تمامی جرایم مالی حاکم است. گرچه از حیث حقوق اسلامی در مواردی که امارات قضائی موجب اطمینان قاضی به ارتکاب جرم خاصی توسط متهم می شود، این امارات می تواند بر اصل برائت مقدم گردد.

گرچه قانونگذار اصل برائت را در تمامی دعوی کیفری حاکم دانسته است و قائل به تقدیم اماره مجرمیت بر آن نشده است، در قانون مبارزه با مواد مخدر ۱۳۷۶ قانونگذار قائل به تقدم مطلق اماره مجرمیت بر اصل برائت نسبت به اموال قاچاقچیان شده است، به گونه ای که از مواد قانونی مربوطه تقدیم اماره مجرمیت، بصورت اماره غیر قابل رد، قابل استنباط است که این پیش بینی علاوه بر اینکه با اصل برائت در تضاد کامل است با حقوق دفاعی متهم نیز ناسازگار بوده و با اصول مختلف قانون اساسی نیز متعارض است.

اهمیت قانونگذاری در مبارزه با پول شویی مهندس سیدابوالفضل رضوی - عضو کمیسیون نفت و عضو کمیسیون برنامه و بودجه و دیوان محاسبات و رئیس کمیسیون مشترک مبارزه با پول شویی مجلس شورای اسلامی پول شویی چیست؟ پول شویی (money laundering) روی دیگری یا نیمی از فعالیتهای بزه کارانه ای است و فرایندی مجرمانه است که طی آن عواید حاصل از فعالیتهای مجرمانه و غیر دولتی طی روندی در مجرای قانونی نظر پاک می شود.

پول شویی یا تطهیر پول فعالیتی مجرمانه، در مقیاس بزرگ گروهی، مستمر و دراز مدت است که می تواند از محدوده سیاسی یک کشور مفروض نیز فراتر رود. پدیده پول شویی آثار زیانبار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی قابل توجهی برای جوامع دارد. برخی از این آثار عبارت است از: آلوده شدن و بی ثباتی بازارهای مالی، بی اعتمادی مردم نسبت به نظام مالی، تغییرات ناخواسته در تقاضای پول، تغییر شدید در نرخ بهره و در نتیجه خروج پیش بینی نشده سرمایه از کشور و تضعیف بخش خصوصی قانونی، شکست برنامه های خصوصی سازی، کاهش کنترل دولت، کاهش دولت در بازبینی برای اصلاح ساختار اقتصادی کشور، لطمه شدید به اعتبار دولتها و نهاد اقتصادی کشور. پول شویی سبب افزایش قدرت، گسترده گی و ادامه حیات قاچاقچیان، تروریستها، دلالان اسلحه و دیگر مجرمان می گردد.

چرا باید با پول شویی مقابله کرد؟ پول شویی اعتبار و در نتیجه ثبات بازارهای مالی را از بین می برد. چنانچه نظام بانکی در نتیجه جرایم سازمان یافته اعتبار خود را از دست می دهد. تمام سیستم مالی کشور یا حتی نظام مالی منطقه مورد نظر،

دچار آسیب جدی می شود. کشورهای کوچک در برابر پدیده پول شویی آسیب پذیری بیشتری دارند. قدرت اقتصادی ای که از طریق فعالیتهای غیر قانونی بدست می آید، تسلط بر اقتصادهای کوچک را برای سازمانهای مجرم، امکان پذیر می سازد. پول شویی اغلب با جرائم سازمان یافته مرتبط است و یک پیامد جبری جرائم سازمان یافته و بعدی اساسی از هر نوع فعالیت مجرمانه در آمدزا است.

لزوم قانون گذاری برای پول شویی در چیست؟ در دو دهه اخیر با توجه به گسترش سریع پول شویی و تبدیل شدن به پدیده ای بین المللی و نگرانی در مورد نبود قوانین ملی مؤثر برای مبارزه با جرمهای سازمان یافته و شستشوی عواید حاصل از آن، قوانین پیمان نامه های جدید و تلاشهای بین المللی قابل توجهی برای مبارزه با پول شویی شکل گرفته است که از آن جمله می توان به پیمان نامه های سازمان ملل، جامعه اروپا سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، سازمان کشورهای آمریکایی و اقدام های بانک جهانی و صندوق بین المللی پول در زمینه مبارزه با پول شویی اشاره کرد. بدون تردید سرازیر شدن وجوه کثیف برای تطهیر به کشورهای فاقد ساز و کار لازم برای برخورد با پول شویی، مشکلات فراوانی را برای آنها ایجاد خواهد کرد. از این رو لازم است اولین گام در مقابله با این مشکل که تدوین مقررات مناسب برای مبارزه با پول شویی است، برداشته شود.

جرایم منشأ پول شویی در ایران کدام است: الف: مواد مخدر؛ ب: قاچاق کالا؛ ج: اخذی، ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری؛ د: سرقت، آدم ربایی، قتل و جنایت؛ ه: ربا و فحشا؛ و: سپرده گذاری های کوتاه و بلند مدت از طریق بانکها یا مؤسسات پولی و اعتباری.

وظیفه قوه مقننه در قبول پول شویی:

وظیفه اصلی قوه مقننه

۱- تصویب قوانین و ابزارهای حقوقی لازم برای مراجع مسئول مبارزه با پول شویی است که این قوانین باید: الف: شفاف باشد. ب: تفسیر بردار نباشد. ج: اطلاعاتی و امنیتی نباشد. د: سلیقه ای نباشد. ه: بگونه ای باشد که مجریان ناچار باشند تنها به روش واحد عمل کنند. و: قوانین مغایر و یا متعدد حذف و واحد شوند.

۲- اعلام نمودن جرم بودن پول شویی.

۳- اصلاح بعضی از قوانین بعنوان مثال قوانین مبارزه با ارتشاء و فساد و قانون تجارت به نحوی که برای مبارزه با پول شویی مفید باشد.

۴- مشاغل و معاملاتی که در آنها استفاده از پول نقد مجاز است و نیز مشاغل و معاملاتی که در آنها استفاده از پول نقد مجزا نیست دقیقاً مشخص گردند. با تصویب قانون مبارزه با پول شویی می توان انتظار داشت:

الف: نقل و انتقال وجوه حاصل از خرید و فروش

پدیده پولشویی و سیستم مالی در ایران
دکتر حسین مرزبان - استادیار بخش اقتصاد دانش
شیراز

با بررسی مسیر پیدایش و توسعه این پدیده در غرب بخصوص در آمریکا متوجه می شویم که اقتصاد ایران هرگز با این پدیده در یک روند تاریخی درگیر نبوده است. باندهای خلاف کار با وسعت و قدرت موجود در اروپا و یا آمریکا هرگز نتوانسته اند در ایران ظهور کنند. اما در شرایط چند دهد اخیر شاهد بروز پدیده پول شویی در ایران هستیم.

نیاز به پول شویی عمدتاً از بخش مالی اقتصاد زیرزمینی ابراز می گردد. و تا زمانی که این بخش از اقتصاد زیرزمینی با بخش رسمی کشور تماس مشهودی نداشته باشد، امکان بررسی آن فراهم نمی گردد، البته باید اذعان نمود که کلیه بخشهای اقتصاد زیرزمینی درآمدها را مشمول تعریف پول شویی مطابق با استاندارد FATF نمی گردد، اما در همان بخش مورد نظر FATF نیز چنانچه تلاش شود، با وضع قوانین مناسب به مقابله بپردازیم. باید در یک بررسی جامع اولاً، به شناخت دقیق پدیده و شرایط تشکیل آن پرداخت. ثانیاً، باید نقاط ضعف سیستم مالی کشور را مورد توجه قرار داد تا با ترمیم این نقاط ضعف حیات متخلفین را با مخاطره روبرو نمود. ثالثاً شرایط بین المللی را نیز که موجب تقویت بازار غیررسمی مالی در کشور می شود شناخت و با همکاری سازمان های ذیربط در تغییر آنها کوشیده تا متخلفین و قانون شکنان نتوانند ب راحتی نسبت به تأسیس راه اندازی و اداره شبکه های پول شویی اقدام کنند.

مقاله حاضر در چندین قسمت ارائه می شود. در قسمت اول وظائف و مأموریت های یک سیستم مالی و همچنین تعاریف مناسب پول شویی ارائه می گردد. در قسمت دوم به نقاط ضعف سیستم مالی موجود در کشور پرداخته می شود. توضیح داده خواهد شد که عملکرد فعلی سیستم مالی کشور بخصوص بخش بانکی، شرایط مناسبی را برای ایجاد، تقویت شبکه مالی غیررسمی و یا زیرزمینی فراهم می آورد. ضمناً در این بخش به بررسی امکان بکارگیری توصیه های مذکور در پروتکل (FATF) نیز خواهیم پرداخت.

در قسمت سوم، به اجمال برخی از ابزارها بکار گرفته شده در زمینه نقل و انتقال وجوه در داخل و خارج اشاره می گردد و استدلال خواهد شد که جمع شرایط در حمایت از شبکه مالی غیررسمی برای انتقال وجوه و حرکت سرمایه بین ایران و سایر کشورها جهت داده شده است که در چنین شرایط امکان توقیف و پیگیری پول های غیر مشروع وجود ندارد.

در بخش آخر به بیان راه حل هایی خواهیم پرداخت که می تواند به کاهش عملیات پول شویی منتهی شود.

مواد مخدر و سایر جرائم سازمان یافته با مشکل مواجه شده و امکان رویایی شبکه های اصلی مجرم، بسیار آسان خواهد شد.

ب: مبارزه با قاچاق و اقتصاد زیرزمینی از حالت کنترل فیزیکی به کنترل مالی تبدیل نشده و مقابله و فرار از آن کار بسیار پیچیده ای خواهد بود.

ج: اثبات جرایم سازمان یافته در محاکم قضایی آسان تر خواهد شد.

د: خروج سرمایه از کشور که در حال حاضر هیچ اطلاع دقیقی از آن نیست، شفاف و مشخص خواهد شد.

ه: قدرت و ثروت گروه های تبهکار که خطر جدی برای اقتصاد ملی است کاهش یابد.

و: فعالیت های بزهکارانه کاهش یافته، تأمین مالی سازمان بزهکار به خطر افتاده و سود آوری فعالیت های غیر قانونی کاهش می یابد.

چارچوب قانون منع پول شویی در ایران چگونه باید باشد؟ این قانون باید از پنج بخش، کلیات و تعارف، شناسایی پول شویی، پیشگیری از پول شویی، مجازاتها و همکاریهای بین المللی تشکیل شود.

پول شویی و ارتباط آن با سایر جرایم

دکتر حسین میرمحمد صادقی - نایب رئیس شورای توسعه قضایی

اگر این گفته بکر برنده جایزه نوبل را که بر اساس آن مجرمان اشخاص حساسگری هستند که با مقایسه بین عواید و هزینه های ارتکاب جرم تصمیم به ارتکاب یا عدم ارتکاب آن می گیرند، بپذیریم، جای تعجب نخواهد بود که اکثریت عظیمی از جرایم ارتكابی در بسیاری از کشورهای جهان را جرایم علیه اموال یا جرایمی مثل آدم ربائی، گروگان گیری و نظایر آنها تشکیل می دهند که هر چند ذاتاً علیه اموال نمی باشند ولی معمولاً با انگیزه های مالی ارتکاب می یابند. دلیل این امر آن است که عواید حاصل از این نوع جرایم، یعنی همان منافع مالی، در مقایسه با سایر جرایم، برای همه افراد ملموس و قابل درک بوده و به تبع، کفه تصمیم به ارتکاب جرم را در معادله فوق الذکر سنگین تر می کند.

لیکن ناگفته پیداست که پول کثیف ناشی از این گونه جرایم فایده اندکی برای مجرمان، مخصوصاً باندهای سازمان یافته تبهکار دارد، زیرا ظن مأموران کشف جرم را برمی انگیزد و استفاده از آن، چه برای ارتکاب جرایم بیشتر و چه برای تأمین یک زندگی مرفه برای مجرم، تقریباً غیرممکن است و بنابراین باید آن را در روند پول شویی «باز یافت» نمود. با کنترل این روند، که در واقع پاشنه آشیل تبهکاران است، امکان دستگیری آنان فراهم می آید و به علاوه آنها، در صورتی که باز یافت عواید کثیف ناشی از جرم را غیرممکن یا پرمخاطره بیابند، انگیزه کمتری در ارتکاب جرم خواهند داشت و بدین ترتیب مبارزه با پولشویی و جلوگیری از آن یکی از مؤثرترین شیوه های پیشگیری از وقوع جرم می باشد.